

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Economische Zaken hebben de onderstaande fracties de behoefte vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Staatssecretaris van Economische Zaken over de informele Landbouwraad op 14 en 15 september 2015.

De voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken,
Vermeij

Adjunct-griffier van de vaste commissie voor Economische Zaken,
De Vos

Inhoudsopgave

- I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
  - Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie**
  - Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie**
  - Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie**
  - Vragen en opmerkingen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie**
- II Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris**
- III Volledige agenda**

I Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

Het Luxemburgse EU-voorzitterschap heeft een toelichting gegeven op het werkprogramma voor het komende half jaar. Zij geeft aan te willen streven naar een vereenvoudiging van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Wat is de inzet van de Staatssecretaris in deze? En is zij bereid om de vereenvoudiging die op Europees niveau wordt voorgesteld ook integraal door te voeren? Is de Staatssecretaris bereid om naast vereenvoudiging van het GLB in te zetten op meer flexibiliteit in de regelgeving? Ook in de afgelopen periode hebben we gezien dat natuur zich niet aan regels houdt. De strikte richtlijnen zoals geformuleerd in het GLB en vervolgens de strikte uitwerking van Nederland in de voorwaarden voor de Nederlandse boer zijn bij extreme of bijzondere weersomstandigheden niet altijd goed in te vullen wat uiteindelijk ten koste van duurzaamheid gaat.

De leden van de VVD-fractie delen de mening van de Staatssecretaris over de schoolfruit en -melk regeling. Dit zou overgelaten moeten worden aan individuele lidstaten. Zeker nu het assortiment uitgebreid wordt met andere producten zoals honing en olijven. Deze leden gaan ervan uit dat de Staatssecretaris haar inzet gericht blijft op het schrappen van deze regeling. Mocht dat niet lukken welke route kiest de Staatssecretaris dan om te zorgen dat ook op dit dossier geen oneerlijk speelveld ontstaat? Dat de financiële middelen dusdanig worden ingezet dat dit in alle lidstaten dezelfde effecten hebben?

De Staatssecretaris wil onder meer de toelating van laagrisicomiddelen bevorderen. In samenwerking met alle stakeholders is haar doel om onze verduurzamingsinspanningen te versnellen door harmonisatie en een gezamenlijke aanpak. Kan de Staatssecretaris toelichten wie deze stakeholders zijn? Hoe past een algeheel verbod (zoals dat nu vorm wordt gegeven buiten de landbouw) bij deze ambitie? Schiet een dergelijk verbod het doel van een harmonisatie en een gezamenlijke aanpak niet voorbij? Waarom zouden bedrijven meewerken aan de verdere verduurzaming van hun producten als deze toch langzaam worden uit gefaseerd in Nederland? Kan de Staatssecretaris de Kamer informeren over het op te stellen actieprogramma op gewasbeschermingsmiddelen? In hoeverre heeft dit invloed op het Nederlandse beleid? Waarom houdt de Staatssecretaris niet vast aan het Nederlandse actieprogramma in plaats van met een nieuw programma te komen voor de Europese aanpak? Kan de Staatssecretaris bevestigen dat dit actieprogramma geen effecten heeft op het Nederlandse beleid?

De leden van de VVD-fractie spreken hun waardering uit voor de positieve ontwikkelingen op markttoegang en marktbehoud. Gezien de wereldwijde positie van Nederland als tweede voedslexporteur is het van groot

belang dat Nederland zich inzet op marktbehoud en het openen van nieuwe markten. Kan de Staatssecretaris een bespiegeling geven waar in de nabije toekomst de grootste kansen liggen?

Het kabinet stelt bij het bepalen van zijn standpunt ten aanzien van herkomstetikettering een afweging te maken tussen de eventuele lastenverzwaringen voor het bedrijfsleven en toezichthouders en de belangen van de consument. Wat is concreet het belang van de consument in dezen? Hoe wordt dit belang gediend met de verplichtstelling van herkomstetikettering?

In de geannoteerde agenda voor de informele Landbouw- Visserijraad 13 t/m 15 september 2015 gaat de Staatssecretaris in op het thema van de informele Raad «*Towards Climate Smart Agriculture*». Het Luxemburgs voorzitterschap heeft een document opgesteld waarin de relaties tussen landbouw en klimaat beschreven staan, als uitwerking van het Klimaat en Energiepakket. Is de Staatssecretaris bereid dit document met de Kamer te delen?

De Staatssecretaris geeft in de geannoteerde agenda aan belang te hechten aan een klimaat slimme landbouw. De leden van de VVD-fractie willen de Staatssecretaris vragen of er hierbij ook oog is voor de belangrijke bijdrage en inspanning die Nederlandse landbouw nu al levert aan de verduurzaming van de sector? Is de Staatssecretaris bereid dit in de verschillende werkgroepen naar voren te brengen? Daarnaast willen de leden van de VVD-fractie vragen of alle maatregelen die mogelijk uit deze sessie gaan volgen altijd vanuit Nederlands perspectief zullen worden gezien op economische effecten voor de betreffende sector, de Nederlandse economie als geheel, de concurrentiepositie en effecten op de werkgelegenheid? Zal een dergelijk *impact assesment* onderdeel uitmaken van de betreffende maatregel?

De leden van de VVD-fractie hebben al vaker aandacht gevraagd voor het erkend krijgen van mineraalcontraat in de nitraatverordening. Gezien het onderwerp van de informele Landbouw- en Visserijraad van 13 t/m 15 september zouden de leden van de VVD-fractie de Staatssecretaris nogmaals willen oproepen om hier op in te zetten bij haar Europese collega's. Het erkennen en toekennen van dergelijke innovaties zijn van groot belang voor een duurzame landbouw.

Daarnaast willen deze leden vragen of de Staatssecretaris kan reageren op het voorstel van Frankrijk voor de COP21 in Parijs eind dit jaar; «*4 per 1.000, soils for food security and climate.*» Wat is de reactie van de Staatssecretaris op de conclusie van de Fransen dat wanneer het organische stofgehalte wereldwijd met 0,4% zou toenemen per jaar, dat daarmee de wereldwijde CO₂ uitstoot zou worden geneutraliseerd? Hiermee neemt de bodemvruchtbaarheid toe, en het gebruik van kunstmest af. Welke kansen biedt dit voor Nederland?

De leden van de VVD-fractie hebben naar aanleiding van de berichtgeving rondom de extra Landbouw- en Visserijraad van 7 september jl. nog enkele vragen. In de berichtgeving komt naar voren dat de superheffing van 500 miljoen euro mogelijk zou kunnen worden ingezet voor teruggave aan de lidstaten. Deze leden vinden het oneerlijk dat de superheffing door enkele lidstaten opgebracht nu verdeeld lijkt te worden over alle lidstaten. Het voorstel lijkt echter zo te zijn dat dit via nationale enveloppen zal gaan gebeuren. Kan de Staatssecretaris aangeven wat er klopt van deze berichtgeving? Wanneer de superheffing aan de lidstaten via nationale enveloppen wordt teruggegeven, op hoeveel geld kan Nederland dan rekenen? Klopt het dat de teruggave wordt berekend aan de hand van productie en dat Nederland hiermee 8% zou terugkrijgen, 40 miljoen euro? Welke voorwaarden zullen er worden gesteld aan het gebruik van

het geld door de lidstaten? Is de Staatssecretaris het met de leden van de VVD-fractie eens dat dit geld niet zou mogen worden gebruikt, zoals de Fransen voorstellen, voor een verlaging van de arbeidskosten of de teruggave van rente op leningen? Hoe gaat de Staatssecretaris voorkomen dat dit in Europese lidstaten zal gaan gebeuren?

De leden van de VVD-fractie zijn benieuwd naar de stand van zaken met betrekking tot het commissievoorstel op de toelating van genetisch gemodificeerde gewassen (ggo's). De leden van de VVD-fractie hebben al in eerder stadium grote zorgen geuit met betrekking tot dit commissievoorstel. Het voorstel kan grote gevolgen hebben voor de Nederlandse economie en werkgelegenheid. Nu zowel tien nationale parlementen een negatief oordeel hebben met betrekking tot het commissievoorstel om de besluitvormingsprocedure inzake genetisch gemodificeerde gewassen te herzien, en twee commissies uit het Europees parlement (ENVI en AGRI) ook tegen hebben gestemd, is de VVD-fractie benieuwd naar de stand van zaken. Heeft de Commissie al aangegeven het voorstel in te trekken, dan wel te gaan wijzigen? Kan de Staatssecretaris aangeven of de Commissie mogelijk met een nieuw voorstel zal komen om alsnog de besluitvorming inzake ggo's te veranderen? Zo ja, kan de Staatssecretaris aangeven welke voorstellen zijn en welke richting deze voorstellen dan op gaan? Worden de verschillende lidstaten hierin geconsulteerd, en hoe kijkt de Staatssecretaris hier tegenaan? Hoe apprecieert de Staatssecretaris de hele gang van zaken rondom het voorstel vanuit de Commissie?

Al vaker hebben de leden van de VVD-fractie aandacht gevraagd voor de aanlandplicht en de problemen bij de implementatie hiervan. In het verslag naar aanleiding van een schriftelijke overleg van 13 juli jl. geeft de Staatssecretaris dat het STECF een advies zal uitbrengen ten aanzien van de aanlandplicht voor demersale vis. Dit advies moet inmiddels verschenen zijn. Kan de Staatssecretaris aangeven of dit advies inderdaad is uitgebracht door het STECF? Kan de Staatssecretaris aangeven wat de bevinden van de STECF zijn en welke appreciatie de Staatssecretaris geeft aan de aanbevelingen? Leiden de aanbevelingen vanuit het STECF tot een aanpassing van de gemeenschappelijke aanbevelingen van de lidstaten?

In een eerder stadium hebben de leden van de VVD-fractie via schriftelijke vragen aandacht gevraagd voor de bijvangst van ondermaats vis en menselijke consumptie. In antwoorden op deze vragen geeft de Staatssecretaris aan dat volgens de Europese Commissie ondermaatse vis alleen gebruikt mag worden voor toepassingen anders dan rechtstreekse mensen consumptie. Welke toepassingen zijn dit? Past verwerking van de ondermaatse vis in producten voor menselijke consumptie binnen verordening GVB? Deze ondermaatse vis is immers een grote bron van eiwitten en vetten. De Staatssecretaris geeft aan dat vanuit de Scheveningengroep een brief aan de Europese Commissie is gestuurd met een voorstel voor een definitie die recht doet aan de mogelijkheden van de verordening, waardoor hoogwaardige eiwitten en vetten gebruikt kunnen worden voor menselijke consumptie. Kan de Staatssecretaris aangeven welk voorstel dat is? En is er inmiddels al een reactie vanuit de Commissie? Zo ja, is de Staatssecretaris bereid om deze met de Kamer te delen? En komt de reactie vanuit de Europese Commissie op tijd om nog bij de besluitvorming van oktober te betrekken?

De leden van de VVD-fractie hebben bij het vorige schriftelijke overleg ten behoeve van de Landbouw- en Visserijraad 13 juli 2015 vragen gesteld over vissers en het varen door windmolenparken op zee. Deze leden hebben toen aangegeven dat er een verschil bestaat in de benadering, en mogelijkheden tussen verschillende lidstaten, zoals het Verenigd Koninkrijk en Nederland. In het verslag van een schriftelijk overleg geeft

de Staatssecretaris in gesprek te zijn met de stakeholders om onder meer doorvaart en medegebruik mogelijk te maken. De leden van de VVD-fractie willen de Staatssecretaris vragen wie deze stakeholders allemaal zijn. In het Verenigd Koninkrijk is reeds doorvaart mogelijk en wordt er geen grens gesteld aan de omvang de schepen. De Staatssecretaris geeft in haar beantwoording aan dat de intentie bestaat vanuit Nederland om doorvaart mogelijk te maken voor vaartuigen kleiner dan of gelijk aan 24 meter lengte. Waarom wordt er gekozen om de lengte van vaartuigen te beperken tot 24 meter? In het Verenigd Koninkrijk wordt een dergelijke beperking niet gehanteerd, waarom in Nederland wel? In de beantwoording geeft de Staatssecretaris verder aan dat in de Ontwerp Beleidsnota Noordzee 12016-2021 de intentie is aangekondigd medegebruik, dus ook visserij, mogelijk te maken voor activiteiten die niet leiden tot bodemberoering. Kan de Staatssecretaris hier nader op ingaan? Waarom wordt deze beperking al van te voren ingesteld? Zijn hier al gesprekken over met de Nederlandse visserijsector? Zo ja, welke zijn dit? En wat is de stand van zaken met betrekking tot de gesprekken met de stakeholders? Tot slot, wanneer kan de Kamer het advies «Doorvaart en medegebruik in windparken» verwachten?

Naar aanleiding van de motie Visser cs.(Kamerstuk 29 664, nr. 129) heeft de Staatssecretaris onlangs een literatuuranalyse van IMARES naar de Kamer gestuurd met betrekking schieraaluittrek. Reden voor de motie was de verandering in de periode van schieraaluittrek onder invloed van onder meer een veranderende watertemperatuur. De leden van de VVD-fractie zijn van mening dat dergelijke veranderende omstandigheden vragen om flexibiliteit, immers de natuur houdt zich niet aan regels. In de begeleidende brief geeft de Staatssecretaris aan dat het onderzoek van IMARES aangeeft dat schieraaluittrek niet kan worden voorspeld aan de hand van watertemperatuur in het voorjaar of de zomer. In de conclusie van haar onderzoek geeft IMARES echter zelf aan dat; «*De temperatuur in het voorjaar is in geen enkel onderzoek genoemd als omgevingsfactor dat effect heeft op de aanvang van de schieraalperiode, maar hier lijkt ook vrijwel geen onderzoek naar te zijn gedaan.*». Kan de Staatssecretaris aangeven of zij bereid is op basis van Nederlandse data een uitgebreid onderzoek te doen naar veranderende omstandigheden zoals de watertemperatuur en de invloed op de schieraaluittrek? Zodat er een beter beeld voor Nederland ontstaat en hier mogelijk op ingespeeld kan worden in het beleid? IMARES stelt in haar conclusie dat een meer uitgebreide gegevensanalyse nodig is om te bepalen welke omgevingsparameters schieraal aanzetten tot de start van hun migratie. IMARES geeft aan dat er vrijwel nog geen studies zijn uitgevoerd die de voorspelbaarheid op langere termijn hebben onderzocht. Is de Staatssecretaris bereid de suggestie van IMARES over te nemen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdA-fractie

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris welke andere parlementen bezwaren hebben geuit tegen het GGO-import voorstel in de vorm van een brief? Kan de Staatssecretaris kort samenvatten wat de bezwaren van deze parlementen waren? Daarnaast vragen de leden van de PvdA-fractie of het GGO-voorstel door de Europese Commissie ingetrokken of gewijzigd zal worden? Indien het voorstel gewijzigd wordt, welke wijzigingen zullen dan worden doorgevoerd?

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris of zij kan aangeven welk percentage van de broeikasgassen (uitgedrukt in CO₂-equivalenten) uitgestoten in Nederland wordt veroorzaakt door de landbouw. Deze leden vragen de Staatssecretaris of zij hetzelfde kan doen

voor de Europese Unie. Zij vragen de Staatssecretaris of zij ook de absolute cijfers kan geven.

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris welk percentage reductie in broeikasgassen de landbouw ten opzichte van 1990 heeft gemaakt? Ligt de sector hiermee op schema met de voorgenomen doelstelling van 30% reductie in 2020¹? Daarnaast vragen deze leden of en zo ja welke extra doelstellingen voor de landbouw gesteld (zullen) worden met het oog op de uitspraak van de rechter in de klimaatzaak aangespannen door Urgenda?

De leden van de PvdA-fractie hebben vernomen dat op 7 september 2015 in Brussel een voorstel is gedaan om de Europese boeren met € 500 miljoen te steunen. Zij hebben echter ook begrepen dat nog geen overeenstemming was bereikt. Deze leden vragen de Staatssecretaris of zij kan verduidelijken wat dit voorstel precies inhield. Kan de Staatssecretaris hierbij duidelijkheid aangeven uit welke middelen het geld komt, om welk bedrag het precies gaat en hoe de verdeling hiervan is (zowel tussen landen als tussen sectoren), en op basis waarvan boeren wel of geen steun krijgen? De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris of het akkoord inmiddels van tafel is. Zo nee, wanneer zal er verder over worden gepraat? Zo ja, kan de Staatssecretaris aangeven wat dan de vervolgstappen zijn?

De leden van de PvdA-fractie vragen de Staatssecretaris eveneens of zij haar reactie op het voorstel van 7 september 2015 kan geven.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CDA-fractie

De leden van de CDA-fractie zijn teleurgesteld in de eerste uitkomsten van de extra landbouw- en visserijraad van gisteren. Deze crisis in de landbouwsector vraagt om maatregelen op de korte termijn om de lasten te verlichten en op de lange termijn om de positie van landbouwers te versterken en innovatief te laten blijven zodat zij een eerlijke boterham kunnen blijven verdienen. Is de Staatssecretaris dit eens deze leden?

De leden van de CDA-fractie ontvangen zo snel mogelijk de uitkomsten van de Landbouw- en Visserijraad van 7 september jl. Kan de Staatssecretaris de Kamer hierover informeren bij de beantwoording van deze vragen? Graag ontvangen wij een toelichting over de verschillende beleidskeuzes die voorlagen in deze extra landbouwraad, ook ten aanzien van de door de Commissie neergelegde 500 miljoen? Wat was de laatste inzet van de Staatssecretaris, zo vragen deze leden? Krijgen de lidstaten de mogelijkheid om de gehele door hun melkveehouders betaalde superheffing terug te investeren in de sector? Is er gesproken over een eerlijk speelveld, met het oog op de aangekondigde maatregelen in Frankrijk en België? Zo ja, wat was de reactie van de Eurocommissaris? Heeft de Staatssecretaris gepleit voor een langere uitrijperiode van mest gezien de extreme weersomstandigheden in delen van het land? En zo ja, heeft zij hierop een toezegging gekregen? Zo nee, waarom niet?

Uit het overleg van gisteren zijn er, voor zover de leden van de CDA-fractie bekend geen concrete maatregelen aangekondigd voor de varkenshouderij behalve de private opslag. Heeft de Staatssecretaris gisteren gepleit voor crisissteun voor de herstructurering van de varkenshouderij? Is zij bereid om zich hiervoor in de nabije toekomst in te zetten? Aan de Staatssecretaris is in aanloop naar het overleg met de landbouwministers een tienpunten plan door LTO en NVV overhandigd. Wat is de reactie van de Staatssecretaris op de verschillende aangedragen punten? Voor welke

---

¹ <http://www.rwsleefomgeving.nl/onderwerpen/broeikasgassen/landbouw/>

punten heeft ze zich ingezet in Brussel op 7 september jl.? Komt zij met een pakket aan crisismaatregelen voor de Nederlandse veehouderij?

De leden van de CDA-fractie hebben begrepen dat er een «High Level Group» komt met de drie Eurocommissarissen landbouw, consumentenbescherming, plant- en diergezondheid en interne markt en industrie. Deze leden vragen waarom de Eurocommissaris Mededinging niet betrokken is bij de High Level Group? Deelt de Staatssecretaris de mening van deze leden dat mededinging in relatie tot samenwerking tussen boeren en in relatie met samenwerking in de keten ten aanzien van duurzaamheid een belangrijk thema is en dat daarom de commissaris mededinging absoluut bij deze High Level Group aangesloten zou moeten zijn? Zo nee, waarom niet? Zo ja, wat gaat de Staatssecretaris doen om ervoor te zorgen dat de commissaris mededinging deel neemt aan de High Level Group? Is zij bereid om te verzoeken dat de Nederlandse Eurocommissaris zich hiervoor in zal zetten?

Gaat bij de komende informele Landbouw- en Visserijraad verder gesproken worden over het pakket aan maatregelen voor de landbouw? Ligt er een document voor met voorlopige conclusies? Kan deze gedeeld worden met de Kamer? Neemt de Staatssecretaris zelf deel aan de informele landbouw- en visserijraad van 14 en 15 september? Zo ja, aan welke werkgroep (over de rol van onderzoek, de rol van innovatie en kennisverspreiding of de rol van goede landbouw praktijken) neemt zij deel?

De leden van CDA-fractie zouden graag, het door het voorzitterschap, opgestelde document over de relaties tussen landbouw en klimaat ontvangen. Wat is naar aanleiding van dit document de inzet van het kabinet? Zijn de gebruikte cijfers van de United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) dezelfde cijfers als de Nederlandse cijfer, zo vragen deze leden? Wat is de status van deze cijfers? Zijn deze geverifieerd? Zo ja, hoe is dit vorm gegeven?

Kan de Staatssecretaris aangeven of er wat haar betreft ook nog andere onderwerpen die niet geagendeerd staan aan de orde komen, zo vragen de leden van de CDA-fractie? Zo ja, welke? Klimaat slimme landbouw houdt ook in Europa rekening met extreem weer. Ziet de Staatssecretaris mogelijkheden om het aantrekkelijker te maken voor boeren om gebruik te maken van het instrument van de brede weersverzekering? Ziet de Staatssecretaris nog andere mogelijkheden om boeren en tuinders te ondersteunen bij aanpassingen om beter om te gaan met de gevolgen van extreem weer? Welke mogelijkheden ziet de Staatssecretaris om de landbouw, en ook de tuinbouw een rol te geven bij de debatten en besluitvorming ten aanzien van het klimaat- en adaptatiebeleid? De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu heeft benadrukt dat zij een rol ziet voor het bedrijfsleven, welke rol ziet het kabinet met name voor de landbouwsector?

De leden van de CDA-fractie vragen of de Staatssecretaris met het oog op klimaat slimme landbouw mogelijkheden ziet om mineralen concentraten eindelijk goedgekeurd te krijgen in de regelgeving. Gaat ze deze Landbouw- en Visserijraad aangrijpen om de Commissie te wijzen op de toepasbaarheid van het mineralenconcentraat, zo vragen deze leden?

De leden van de CDA-fractie vragen hoe de Staatssecretaris en het kabinet kijken naar het Franse voorstel voor Parijs 2015 ten aanzien van grondgebruik «4 per 1.000, soils for food security and climate». Ziet de Staatssecretaris mogelijkheden in dit voorstel?

Deze leden hebben geconstateerd dat dit, volgens de algemene planning, de laatste informele landbouwraad is voordat Nederland zelf aan de beurt is met het EU-voorzitterschap. Kan de Staatssecretaris al aangeven welke onderwerpen, opzet etc. gekozen is door Nederland voor de volgende informele landbouwraad die voor 30 en 31 mei 2016 is gepland in Amsterdam? Wat dacht de Staatssecretaris van eerlijk speelveld, samenwerking in de landbouw en mededinging en transparantie met name bij het nitraatcomité? Graag een reactie waarom deze onderwerp wel of niet geagendeerd zullen worden.

De leden van de CDA-fractie vragen met betrekking tot wijziging besluitvormingsprocedure import ggo's of de Europese Commissie het voorstel gaat wijzigingen of intrekken.

Deze leden vragen wanneer de regeling voor equivalente maatregelen voor de akkerbouw van kracht gaat worden. Gaat dit spoedig gebeuren, zo vragen zij. Het actieprogramma is nu al ruim een jaar in werking en nog ligt er geen regeling, kan de Staatssecretaris dit verklaren? Voor dit jaar is het natuurlijk al te laat, Staatssecretaris. De landbouwsector heeft zijn verantwoordelijkheid genomen en onderzoek laten verricht. Wat weerhoudt de Staatssecretaris om nu ook over de brug te komen, zo vragen de leden van de CDA-fractie?

Vragen en opmerkingen van de leden van de Partij voor de Dieren-fractie

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie hebben kennisgenomen van het IMARES rapport naar het welzijn en bedwelmen van kreeften en krabben. Dit rapport is het resultaat van de uitwerking van de motie Ouwehand waarin werd opgeroepen de mogelijkheid van elektrische verdoving van ongewervelde dieren zoals kreeften en krabben nader te onderzoeken (Kamerstuk 28 286, nr. 705). In Nederland worden kreeften en krabben levend gekookt. Dit is een wrede en pijnlijke dodingsmethode, die voor deze leden gepaard dient te gaan met verdoving vooraf. Zij hebben naar aanleiding van dit rapport enkele vragen en opmerkingen.

Een van de conclusies van het rapport is dat er onvoldoende kennis is over de mogelijkheid tot het ervaren van pijn bij krabben en kreeften. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie willen daarom wijzen op onderzoek dat aantoonde dat kreeften en krabben wel degelijk gedragingen hebben die voldoen aan de criteria van pijnvering². Is de Staatssecretaris bekend met dit wetenschappelijke artikel en wat is haar reactie hierop?

De discussie over de pijnvering van krabben en kreeften is al reeds gevoerd en tevens wetenschappelijk beantwoord. Het nogmaals uitvoeren van een onderzoek met een tijdsbestek van vier à vijf jaar is voor deze leden niet alleen onnodig, duizenden kreeften en krabben zullen de komende jaren onnodig levend en bij bewustzijn in kokend water gedood worden. De leden van de Partij voor de Dieren-fractie willen de Staatssecretaris erop wijzen dat de motie dan niet was gericht op onderzoek naar pijnvering maar naar de mogelijkheid van elektronische verdoving. Bij dezen roepen deze leden de Staatssecretaris op de motie zoals geformuleerd uit te voeren. Graag een reactie.

---

² Overzichtsartikel Defining and assessing animal pain van Lynne U. Sneddon, Robert W. Elwood, Shelley A. Adamo en Matthew C. Leach (Animal Behaviour 97 (2014), 201–202)

De leden van de Partij voor de Dieren-fractie betreuren de beslissing van de Staatssecretaris om de aanbeveling in het IMARES-rapport niet over te nemen en geen onderzoek naar onmiddellijke verdooving te financieren. In plaats daarvan wacht de Staatssecretaris lers onderzoek naar pijnvering bij kreeften en krabben af. Deze leden vrezen dat door dit besluit kreeften en krabben nog langdurig blijven lijden. Graag ontvangen zij meer informatie over dit lerse onderzoek en met name in welk tijdsbestek deze resultaten te verwachten zijn.

II Antwoord / Reactie van de Staatssecretaris

III Volledige agenda

Geannoteerde agenda van de informele Landbouwraad van 13 t/m 15 september 2015, brief regering d.d. 07-09-2015, Staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijkma, 2015Z15901

Antwoorden op vragen van de commissie inzake de Landbouw- en Visserijraad op 13 juli 2015, brief regering d.d. 10-07-2015, Staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijkma, Kamerstuk 21 501-32, nr. 849

Verslag Landbouw- en Visserijraad 13 juli 2015 in Brussel, brief regering d.d. 14-07-2015, Staatssecretaris van Economische Zaken, S.A.M. Dijkma, Kamerstuk 21 501-32, nr. 850